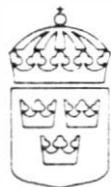

Motion till riksdagen

1989/90:N405

av Rosa Östh (c)

Statens och kärnkraftsindustrins
kostnadsansvar vid kärnkraftsolyckor

Mot.
1989/90
N405-410

En viktig princip är att alla verksamheter, industrier, transporter m m, skall bära sina egna kostnader. Det gäller inte bara för produktionen, utan också för de skador som verksamheten kan förorsaka. De skadekostnader som förekommer regleras vanligtvis genom försäkringar som företagen tecknat.

Endast för kärnkraftsindustrin gäller andra regler. Det ekonomiska ansvaret för atomolyckor är reglerat enligt internationella överenskommelser, som Sverige liksom flertalet övriga västeuropeiska stater anslutit sig till. Ersättningssystemet har flera steg. Det första steget gäller anläggningsinnehavarens ansvar och är i Sverige 800 milj. kr. I steg två skall stat, där anläggningen är belägen ansvara upp till en viss nivå och i steg tre är det den nämnda staten som tillsammans med övriga konventionsstater skall ansvara för skador upp till ungefär en miljard svenska kronor.

I den svenska lagstiftningen har man dessutom infört ett fjärde steg som innebär att den sammanlagda ersättningen kan uppgå till 3 miljarder kronor.

Kärnkraftsindustrin är alltså ett undantag från regeln att verksamheter själva skall stå för den totala kostnaden för sin produktion. Ägarna av kärnkraftsverken svarar, som ovan nämnts, endast för en ringa del av de skador som verksamheten kan ge upphov till.

Centerpartiets principiella inställning är att kärnkraftsindustrins kostnadsansvar skall utökas så att det kommer i nivå med övrig industri, och att Sverige skall verka för detta internationellt.

Vilka enorma skadeeffekter en kärnkraftsolycka kan få, har vi fått en aning om genom reaktorhaveriet i Tjernobyli i april 1986. I tur stora de totala kostnaderna blir, finns det inga definitiva siffror på, men 80 miljarder brukar nämnas i sammanhanget. Trots att olyckan skedde långt från vårt lands gränser, har också svenska statens utgifter varit betydande.

Hittills har drygt en halv miljard kr. betalats ut, varav den större delen har gått till jordbruket, trädgårdsnäringen, fisket och renskötseln för att täcka de förluster som dessa näringar åsamkats av det radioaktiva nedfallet.

Tyvär är Tjernobylikatastrofen ingalunda något avslutat kapitel. Effekterna gör sig fortfarande påmindas också i vårt land i form av höga cesiumhalter i vilt, fiskar, bär, svamp m.m.

I de områden som berördes – från Norduppland och upp över stora delar av Norrland – har livet för stora delar av befolkningen förändrats genom den

ryska kärnkraftsolyckan. Många vardagshändelser är förenade med känslor av osäkerhet. Att släppa djuren i vall på grönskande ängar, som kanske är nedsmutsade av atomnedfall, att dra upp en gädda ur insjöns vatten. Vågar man låta barnen plocka av smultronen på väggkanten? Frågorna är många, osäkerheten finns där ständigt.

För att i korthet beskriva den verklighet som fortfarande gäller för många människor i de drabbade områdena, utgår jag från Tierps kommun i norra Uppland. Ortsbefolkningens berättelser vittnar om en miljöförstörelse, som vi ändå bara kan ana vidden av. Den där aprildagen för snart fyra år sedan föll vårregnet lokalt och i olika stor mängd. Vilken betydelse detta skulle ha för en lång framtid, kunde ingen veta då. I en by, där man hade turen att ha uppehållsväder den här dagen, kom man tämligen lindrigt undan. Vid nyligen företagna analyser har man exempelvis hos skjutet småvilt uppmätt 500 bequerel. Knappt en mil därifrån, där lantbrukarna i byn har sina skogsägor, regnade det vid den aktuella tidpunkten, och där innehåller rådjurskroppar upp till 10 000 bequerel. Tillåtet gränsvärde för vilt är numera 1 500 bequerel.

Effekten av detta har blivit att den jakt, som förekommer, i stort begränsas till de områden där radioaktiviteten är lägst. På andra håll har exempelvis rådjursstammen utvecklats så att antalet djur vida överstiger vad området kan bära. När det normala betet inte räckt till, har skadorna på skogen blivit stora. Skogsägarna har därför åsamkats stora extrakostnader för nyplanteringar. Också viltolyckorna i trafiken har ökat i antal. Det är lätt att förstå att intresset för att bedriva viltvård i ordets rätta bemärkelse är lågt när man utgår från att köttet måste kasseras. Till saken hör att den enskilde själv måste svara för en stor del av analyskostnaden, för närvarande 75 kr. Resten subventioneras av kommunen, men från staten lämnas inget bidrag.

Skogens rikedomar på bär och svamp har mist sitt värde i de nedsmittade områdena. Den som vill plocka av skogens läckerheter far till andra platser.

Några av människorna på orten har, delvis för det allmänna intressets skull, under ett par år efter olyckan genomgått återkommande undersökningar och provtagningar. För att nämna ett exempel uppmättes hos en man 300 bequerel kort tid efter händelsen i Tjernoby. Därefter steg de uppmätta värdena stadigt och uppgick som högst till 10 000 bequerel för att därefter sjunka och stabiliseras på en nivå av 8 000.

Sådana här undersökningsresultat påverkar givetvis alla som bor i området. För dem har det blivit en naturlig del av vardagen att ifrågasätta – vad törs vi skörda, vad kan vi äta, vad vågar vi ge våra barn att äta, hur ser våra hälsomarginaler ut?

Det som ovan beskrivits är bara ett axplock av alla de kvarvarande problem som Tjernobykatasstrofen inneburit just för människorna på den plats som jag berört. Berättelsen kunde göras lång och innefatta många fler.

Möjligheterna att mera påtagligt förbättra situationen för de berörda är begränsade. På en punkt bör emellertid en förändring kunna ske, och det gäller det ekonomiska ansvaret. Det är inte rimligt att människorna, i de slumpvis drabbade områdena, själva skall stå för de extrakostnader som är försakade av kärnkraftsolyckan. Det kan heller inte försvaras att de ak-

tuella kommunerna, varav flera dessutom har utflyttningsproblem, skall stå för merutgifterna.

Mot. 1989/90
N405

Den svenska staten har, som nämnts, tidigare svarat för vissa typer av ersättningar, som under några år uppgick till stora belopp. I årets budgetproposition nämns inte många ord om Tjernobylyckan. Under anslaget "Ersättningar på grund av radioaktivt nedfall" anvisas ett förslagsanslag på 1 000 kr.

Enligt min uppfattning måste staten överta ansvaret för i första hand analyskostnader, men i andra hand också för andra kostnader som bevisligen uppstått på grund av reaktorolyckan.

Med hänvisning till inledningen av motionen, bör det övervägas att låta kärnkraftsindustrin svara för den kostnad som produktionen förorsakat exempelvis genom en särskild avgift, som avsätts för ändamålet. Också ett sådant avgiftsuttag, bör kunna vägas in i de internationella överenskommelserna.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att den enskilde bör hållas skadeslös vad gäller ekonomiska effekter av kärnkraftsolyckor.

Stockholm den 19 januari 1990

Rosa Östh (c)